Θ.Ε. Δετράκης, Βυζαντινή Φιλολογία. Τα πρόσωπα και τα κείμενα, τόμος Α' (μ. 150 - 527 μ.Χ.), Ηράκλειο Κρήτης 1995, 142 - 143

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ
(331- 363)

Ὁ Φλάβιος Κλαύδιος Ἰουλιανός, γιός τοῦ Ἰουλίου Κωνσταντίνου, ἐτεροθαλοῦς ἀδελφοῦ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, εἶναι μορφή τραγική καί προβληματική. Τά παιδικά του χρόνια πέρασαν μέσα στή φρίκη τῆς «δυναστικῆς γενοκτονίας», πού τό αὐλικό περιβάλλον ἐξαπέλυσε μετά τόν θάνατο τοῦ Μ. Κωνσταντίνου (337) κατά τῶν πλάγιων ἀπογόνων τοῦ Κωνσταντίου τοῦ Χλωροῦ. Ὁ πατέρας τοῦ Ἰουλιανοῦ θανατώθηκε τό ἴδιο ἐκεῖνο ἔτος, ὅπως καί ὅλοι οἱ συγγενεῖς του. Ἀπό τή σφαγή σώθηκε μόνον ὁ Ἰουλιανός καί ὁ ἑτεροθαλής ἀδελφός του Γάλλος.

Ὑπό τήν προστασία τοῦ θείου του ἐπισκόπου Εὐσεβίου ὁ Ἰουλιανός ἔλαβε γενναία ρητορική καί φιλοσοφική μόρφωση. Φοίτησε στίς ὀνομαστές ρητορικές σχολές τῆς ἐποχῆς του καί μάλιστα στήν Ἀθήνα, ὅπου εἶχε συμφοιτητές τούς Καππαδόκες Βασίλειο καί Γρηγόριο Ναζιανζηνό. Οἱ μεγάλοι ρητοροδάσκαλοι τῆς ἐποχῆς του Λιβάνιος καί Θεμίστιος ἄσκησαν ἰσχυρή ἐπίδραση ὄχι μόνο στήν παιδεία τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἀλλά καί στή διαμόρφωση τοῦ χαρακτήρα του. Στόν Ἰουλιανό στήριξαν ὅλες τίς ἐλπίδες τους γιά τήν ἀναβίωση τῆς ἀρχαίας ἐθνικῆς θρησκείας.

Τό 355 τιμήθηκε ἀπό τόν ἐξάδελφό του τόν αὐτοκράτορα Κωνστάντιο Α' μέ τό ἀξίωμα τοῦ ὑπάτου καί ἀπεστάλη στή Γαλατία, ὅπου ὑπηρέτησε τά συμφέροντα τῆς αὐτοκρατορίας καί εἶχε μεγάλες στρατιωτικές ἐπιτυχίες. Τό 361 διαδέχθηκε στόν αὐτοκρατορικό θρόνο τόν Κωνστάντιο καί τόν Ἰούνιο τοῦ 363 δολοφονήθηκε στήν Κτησιφώντα πολεμώντας κατά τῶν Περσῶν.

Ὁ Ἰουλιανός εἶναι πρόσωπο ἀμφιλεγόμενο. Μολονότι στά παιδικά του χρόνια εἶχε βαπτισθεῖ χριστιανός καί εἶχε μάλιστα λάβει καί τό ἐκκλησιαστικό ὀφφίκιο τοῦ ἀναγνώστη, ἐνωρίς ἀποστάτησε πρός τήν ἐθνική θρησκεία. Οἱ θεότητες τῆς Ἀνατολῆς, ἰδιαίτερα ὁ Μίθρας καί ἡ Ἶσις, ἄσκησαν ἰσχυρή ἐπίδραση στή διαμόρφωση τῶν θρησκευτικῶν του πεποιθήσεων. Ἡ ἑλληνολατρεία του καί ἡ νεοπλατωνική θεολογία τόν ὁδήγησαν στήν ταύτιση τοῦ ἑλληνισμοῦ μέ τόν ἐθνισμό. Εἶναι ὁ πρῶτος αὐτοκράτορας πού χρησιμοποίησε τήν ἑλληνική γλώσσα σέ ἐπίσημα κρατικά κείμενα, ἐνῶ εὐθύς μετά τήν ἀνάρρησή του στόν θρόνο ἐπιχείρησε νά ἐπαναφέρει τήν ἀρχαία θρησκεία, μέ τίς θεότητες καί τίς λατρευτικές ἐκδηλώσεις της, στίς ὁποῖες ὁ ἴδιος πρωτοστατοῦσε. Οἱ χριστιανοί τόν ἀποκάλεσαν Ἀποστάτη ἤ Παραβάτη καί ἀμαύρωσαν τήν ἱστορική του εἰκόνα. Ἀντίθετα οἱ ἐθνικοί συγγραφεῖς τόν ἀποκαλοῦν «μέγαν» καί δέν κουράζονται νά ἐξυμνοῦν τίς ἀρετές του. Οἱ νεότεροι ἱστορικοί τόν βλέπουν μέ συμπάθεια καί κατανόηση. Ὁ Κ. Παπαρρηγόπουλος τόν ἀποκαλεῖ «χρηστόν,

Ὅπως παρατηρήθηκε, στό πρόσωπο τοῦ Ἰουλιανοῦ ζεῖ «ὁ ἀνένδοτος Ἕλλην», πού ἀγωνίζεται μέσα σέ ἕνα ἱστορικό κενό (Π.Κανελλόπουλος). Οἱ νεότεροι δραματουργοί (Καζαντζάκης, Ραγκαβῆς, Ἶψεν) βρῆκαν στό πρόσωπό του ἕνα ἐξαιρετικό θέμα τραγωδίας, ἐνῶ ἡ ρομαντική προσπάθειά του νά ἀντισταθεῖ στό ρεῦμα τῆς ἐποχῆς του καί ἡ εἰλικρινής ἑλληνολατρεία του τόν καθιστοῦν ἐξαιρετικά συμπαθή.

Ὁ Ἰουλιανός ὑπῆρξε πνεῦμα ἀνήσυχο καί εὐαίσθητο. Τό συγγραφικό του ἔργο εἶναι ἀξιόλογο. Μέ τό ὄνομά του σώζονται ὀκτώ ρητορικοί λόγοι καί 87 ἐπιστολές, καθώς καί λίγα ἐπιγράμματα. Τό ἔργο αὐτό, πλούσιο σέ αὐτοβιογραφικές πληροφορίες, εἶναι καί σημαντική πηγή γιά τήν ἱστορία καί τόν πολιτισμό τοῦ 4ου αἰώνα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Ἐ κ δ ό σ ε ι ς: F.C.Hertlein, *Juliani imperatoris quae supersunt*, Lipsiae 1875-1876. W.C.Wright, *The works of the Emperor Julian*, London 1912-1923 (Loeb Clas.Libr.). J.Bidez, *L' empereur Julien. Oeuvres complètes* I. 1-2, Paris 1972. Ch. Lacombrade, *L' empereur Julien. Oeuvres complètes*, Paris 1964. B.A. van Groningen, *Juliani imperatoris Epistulae selectae*, Leiden 1960 (=Textus minores XXVII).Ἑλληνική ἔκδοση τῶν ἐπιστολῶν: Τάσου Βουρνᾶ, *Ἰουλιανοῦ ἐπιστολαί*. Ἀρχαῖον κείμενον, εἰσαγωγή, μετάφρασις, σχόλια, Ἀθήνα (Βιβλιοθήκη Ἀρχαίων Ἑλλήνων Πεζογράφων καί Ποιητῶν Ἰ. Ζαχαροπούλου). Emanuela Masaracchia, *Giuliano imperatore Contra Galilaeos*.Introduzione, testo critico e traduzione, Roma 1990.

M ε λ έ τ ε ς: J. Bidez, *La vie de l'empereur Julien*,Paris 1930. *L'empereur Julien ou le conflit de l' hellénisme et de christianisme*, Delpeuch 1929. R.Browning,*The Emperor Julian*, Berkeley-Los Angeles 1976. R.Klein (ed.), *Julian Apostata*, Darmstadt 1978. G.W.Bowersock, *Julian the Apostate*, Duckworth 1978. R.Braun-Jean Richer, *L'empereur Julien.De l'histoire à la légende* I. (331-1715), Paris 1978. II. De Voltaire à nos jours, Paris 1981. Pol. Athanassiadi-Fowden, *Julian and Hellenism. An Intellectual Biography*, Oxford 1981. (London-New York 1992). B. Gentili (ἐκδ.), *Giuliano imperatore. Atti del Convegno della S.I.A.A.C.* (Messina 3 aprile 1984), Urbino 1986. D.M.Cosi, *Casta Mater Idaea. Giuliano Apostata e l'etica della sessualità*, Venezia 1986. M. Azarnoush, La mort de Julien l'Apostat selon les sources iraniennes, *Byzantion* LXI, 1991, 322-329. M. Meudler, Julien l'Apostat contre les Parthes: un guerier impie, *Byzantion* LXI, 1991, 496-519. G. Giangrande, Julien l'Apostat: à propos d'une édition du Contra Galilaeos, *Antiquité Classique* 60, 1991, 220 -227. A. Guida, Giuliano. A Temistio e Contro Eraclio Cinico. Note di lettura, *Prometheus* 17, 1991, 132-136. M. J. Hidalgo de la Vega, Teologia politica de Juliano como expresión de la controversia paganismo-cristianismo en el siglo IV, *Antigüedad y Cristianismo*, 179-195. B.- M. Näsström, *On Mother of the Gods and Men*. Some aspects of the Religious Thoughts in Emperor Julian's Discourse on the Mother of the Gods, Lund 1990. Kennedy, *Rhetoric* 27-32, 156-158. *ODB* 1079. Impellizzeri, *Letteratura* 96-108, 403 - 404. M. Caltabiano, Un decenio di Studi sull' imperatore Jiuliano (1981-1991), *Koινωνία* 17, 1993, 5-34.